

strålbehandling. Detta är en högre andel än vad som är vetenskapligt motiverat.

Cervixcancer har stadigt minskat i förekomst under de senaste 30 åren. Idag diagnostiseras omkring 500 nya fall per år. Mer än 60 procent av dessa patienter erhåller strålbehandling i kurativt syfte, ofta i kombination med kirurgi. I tidiga stadier av sjukdomen och vid små tumörer uppnås likvärdiga resultat av enbart strålbehandling eller enbart kirurgi. I övriga fall är enbart strålbehandling eller kirurgi och strålbehandling den dominerande behandlingsmetoden, vilket väl stämmer med den vetenskapliga dokumentationen. Palliativ strålbehandling vid inoperabla tumörer och vid återfall har god effekt.

Prostatacancer är den vanligaste cancerformen hos män med drygt 5 000 nya fall per år i Sverige. Det är osäkert om strålbehandling har någon kurativ effekt. Vid senare stadier med metastaser har strålbehandling, enbart eller i kombination med andra terapiformer, god palliativ effekt.

Lungcancer är en vanlig cancerform hos både kvinnor och män. Varje år diagnostiseras 2 500 nya fall. Den förekommer i olika former, men strålbehandling har inte visats ha någon kurativ effekt. Däremot kan strålbehandling i vissa fall ha god palliativ effekt.

Strålbehandling av *skelettmetastaser* ger effektiv smärtlindring och förhindrar benbrott, samtidigt som den medför få biverkningar.

Besvärande symtom av skelettmetastaser är en vanlig indikation för palliativ strålbehandling i Sverige. Strålbehandling erbjuds dock endast till cirka 10 procent av patienterna med skelettmetastaser, vilket är betydligt lägre än praxis i andra länder.

Teknisk utveckling

Den tekniska utvecklingen kring strålbehandling har inneburit och kan fortsätta att medföra skonsammare ingrepp, lägre risker för patienter och personal, färre biverkningar och förbättrade resultat. De ökande kunskaperna inom radiofysik och radiobiologi kan användas för utveckling av nya fraktioneringsmönster vid strålbehandling.

Försök pågår för att med tillförsel av substanser öka cancercellernas känslighet för strålbehandling. Om de skulle visa sig framgångsrika vid exempelvis lungcancer kommer behovet av strålbehandling att öka. En sådan utveckling kan dock i bästa fall förväntas först närmare år 2010.

Flera nya och idag dyrbara former för strålbehandling, exempelvis neutronterapi, protonstrålning och utnyttjande av nya radionuklider är fortfarande på försöksstadiet. •

IGM-prickning

Marknadsföring förklädd till enkät om Clarityn

Läkemedelsindustrins informationsgranskningsman (IGM) har prickat Schering-Plough AB för ett utskick om Clarityn till läkare i april 1966. Det som företaget kallade en enkät var enligt IGM mera en säljfrämjande åtgärd. Detta framgick inte, och man gav inte heller den information som krävs vid marknadsföring (IGM B41/96, handläggare docent Bengt Lundh).

Följebrevet i utskicket var ställt till »Bäste doktor» och undertecknat av företagets informationsansvarige för loratadinpreparatet. Han skrev att det finns många skäl till att välja just Clarityn och att man genom enkäten ville »få en bättre förståelse för vilka argument läkaren finner viktigast».

Solskyddsmedel och Abba

Enkätformuläret innehöll elva frågor. Som belöning för svar utlovades solskyddsmedel och en CD med Abba.

Första frågan gällde vad läkaren tyckte om argumentet att Clarityn »är det enda antihistamin, som både saknar kontraindikationer och som ej visat sederande egenskaper i kliniska prövningar».

Frågorna ledde successivt läkaren vidare från mer allmänna förhållanden till mer specifika, från påståenden om effekten till påståenden om Clarityns hämning av utsöndringen av mastcellspecifika mediatorer.

I en fråga angavs att Clarityn är ett öoverträffat antihistamin. Slutfrågan löd: »Enligt den svenska litteraturen så är peroralt icke-sederande antihistamin basterapi vid behandling av allergisk rinokonjunktivit. Detta bör betonas starkare vid annonsering och information.»

Läkaren manades att på skalan markera om detta var »utan betydelse» upp till »mycket viktigt». Svaret skulle ges genom markering på en visuell analogskala.

Företaget: Ett gränsfall

Schering-Plough menade att det här var fråga om ett gränsfall och att avsikten var att effektivisera marknadsföringen (vilket IGM noterade som intressant – att hänvisa till produktutveckling låg annars nära till hands).

Företaget menade att det är viktigt att genom marknadsundersökningar skapa kontakt mellan konsumenter, kunder och allmänhet å ena sidan samt marknadsförarna å den andra.

Inte förenligt med god sed

Även om IGM inte utesluter att frågeformuläret kan utgöra en del i en marknadsundersökning, så talar vissa frågor kvalitet och hela formulärets uppbyggnad för att det också blivit en marknadsföringsaktivitet.

När man läst igenom formuläret har man inte bara lärt sig en hel del om preparatets fördelar (beredningsformer, interaktioner, dosering och verkningsmekanismer) utan också rent allmänt om icke-sederande antihistaminers plats i behandlingen av allergisk rinokonjunktivit.

Således anser IGM att frågeformuläret måste betraktas som marknadsföring, och att förklä en sådan aktivitet till marknadsundersökning är inte förenligt med god sed.

Schering-Plough – som tvingas betala en påföljdsavgift på 25 000 kr för att man brutit mot tre artiklar i informationsreglerna – överklagade inte beslutet. •